

^HRÖDOVANS SÖZLEŞMESİ İLE İŞLETİLEN BİR MADEN İŞLETMESİNDEN DOĞAN ZARARLARDAN SORUMLULUK

Hüseyin AMIKLIOĞLU*

Öz

Rödovans sözleşmesi madencilik sektöründe sıklıkla karşılaşılan bir işletim yöntemidir. Bundan dolayı bu sistem farklı farklı makalelerle çeşitli yönleriyle incelenmelidir. Bu çalışmada ise rödovans sözleşmesiyle işletilen bir maden sahasından doğabilecek zararlardan sorumluluk çeşitli prensiplere bağlanacaktır. Bu prensiplerin rödovans sözleşmesi üzerinden anlatılmasının sebebi oluşabilecek en karmaşık durumları incelemiş olmaktır. Bu yapıldıktan sonra ortaya konulan sistemi doğrudan işletme ruhsat sahibi tarafından işletilen maden sahalarına uygulamak sorun teşkil etmeyecektir. Bu bağlamda genel prensip olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda 71. madde de düzenlenen tehlike sorumluluğu tespit edilmiştir. Bunun istisnaları olarak ise; maden irtifakı kapsamında sahaya verilen zararlar, iş sağlığı ve güvenliği kapsamında verilen zararlar ve Çevre Kanunu kapsamında verilen zararlar belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Rödovans Sözleşmesi, Tehlike Sorumluluğu, Çevre Kanunu, Maden İrtifakı

---

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Doktora Öğrencisi (e-posta: hsynamiklioglu@gmail.com) (Makale Gönderim Tarihleri: 23.02.2017-23.02.2017/Makale Kabul Tarihleri: 20.03.2017-27.02.2017)

**RESPONSIBILITY PRINCIPLES OF DAMAGES ARISING
OUT OF A MINING SITE OPERATED VIA AN
OVERRIDING ROYALTY AGREEMENT**

Abstract

Overriding royalty contract is frequently applied in mining sector. Therefore, this system must be examined with various aspects. Damages arising out of a mine site operated via overriding royalty agreements are going to be discussed in this paper. In this way, the most complicated problems of application will be solved. After that, it should be easier to apply those principles to the basic mine sites. Principle of danger responsibility will be the main rule of mine damages. This rule is regulated in the art. 71 of Turkish Obligation Code numbered 6098. However, there are some exceptions to this rule. They are damages given to mine land in the scope of mine access right, damages of Labour Law and damages of Environment Law.

Keywords

Overriding Royalty Agreements, Principle Of Danger Responsibility, Environment Code, Mine Access Right

I. GENEL OLARAK

Madencilik faaliyeti bünyesinde pek çok riski barındıran bir sektördür. Bundan dolayı bu faaliyetlerden çeşitli zararlar doğmaktadır. Bu zararları birçok kaleme ayırmak mümkündür. İş sağlığı ve güvenliği hükümlerine dayanan zararlar, araziye verilen zararlar ve çevreye verilen zararlar bunlardan bazılarıdır. Madencilik faaliyetinden doğan zararlar için öncelikle bir genel kural konulmalı daha sonra ise özel kanunlarda belirtilen istisnalar incelenmelidir. Bu konuda uygulanması gereken genel kural kanaatimizce 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu¹ (TBK) m. 71'de düzenlenen tehlike sorumluluğudur. Bu kurala uygulamadaki ihtiyaca binaen ilk defa TBK'da yer verilmiştir². Tehlike sorumluluğu hali incelendikten sonra sırasıyla rödovansçının maden arazisine vermiş olduğu zararlar, iş sağlığı ve güvenliği hükümleri gereğince ortaya çıkan zararlar ve çevreye verilen zararlar incelenecektir.

Fakat öncelikle rödovans sözleşmesinin tanımı yapılmalı ve temel unsurları ve şekli incelenmelidir. Rödovans sözleşmesini baştan sona düzenleyen bir kanun veya yönetmelik metni bulunmamaktadır. Bundan dolayı pek çok Yargıtay kararında da belirtildiği üzere rödovans sözleşmesine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun ürün kirası sözleşmesi hükümleri uygulanmaktadır. Bu çalışmanın ileri kısımlarında da bu mantıkla bazı çıkarımlar yapılacak ve önemli sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

---

¹ RG Sayısı/Tarihi: 27836/04.02.2011.

² **Tiftik**, Mustafa: Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural İle Düzenlenmesi Sorunu, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 71; **Çekin**, Mesut Serdar: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 115; **Yücel**, Özge: Türk Borçlar Kanununa Göre Genel Tehlike Sorumluluğu, Ankara 2014, s. 77; **Saraç**, Senem: Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, XII Levha Yayınları, İstanbul 2013, s. 27; **Öz**, Turgut: Yeni Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler, İstanbul 2011, s. 45; **Doğramacı**, Hayriye Şen: Tehlike Sorumluluğu, Eskişehir BD 2007, s. 65 vd.

II. RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE ŞEKLİ

A. Tanımı

Rödovans kelimesi aslen Fransızca *redevance* kelimesinden gelmektedir³. *Redevance* ise kira bedeli manasına gelmektedir⁴. Rödovans sözleşmesi Türk hukuk sisteminde detaylı olarak düzenlenmiş bir sözleşme türü değildir. Bundan dolayı herhangi bir kanun metninde rödovans sözleşmesini tüm unsurlarıyla beraber ortaya koyan bir tanım bulunmamaktadır. 2010 yılında çıkartılan Madencilik Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin⁵ Tanımlar başlıklı 4. maddesinde rödovans sözleşmesi için şöyle bir tanım yapılmıştır⁶:

Rödovans sözleşmesi “*ruhsat sahalarındaki madenlerin üretilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeleridir*”⁷.

Ancak, bu ifadenin rödovans sözleşmesini tam olarak tanımladığı söylenemez. Bunun sebebi ise tanımın rödovans sözleşmesinin unsurlarını eksiksiz olarak içermemesidir. Bu unsurların en önemlisi olan rödovans bedeli bu tanımda yer almamaktadır. Bundan dolayı daha sözleşmenin kelime manasını içermeyen bir ifade tam bir tanım olarak kabul edilemez.

Bu konuda doktrinde benzer tanımlar ortaya atılmıştır. Buna göre rödovans sözleşmesi; ruhsat sahibinin arama ve işletme ruhsatlarından doğan

³ **Baycık**, Gaye: “Rödovans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri”, Sarper Süzek’e Armağan I. Cilt, İstanbul Ekim 2011, s. 1895; **Ergüzelöglü Kilim**, Esra: “Madencilik Sektöründe Taseronlaştırma ve Özelleştirme Yöntemi: Rödovans”, <http://esrakilim.blogcu.com/-madencilik-sektorunde-taseronlastirma-ve-ozellestirme-yontemi-r/3306167> (E.T. 23.03.3017).

⁴ **Uygun**, Rahmi: Maden İşletmelerinde Maliyet Sistemi ve Rödovanslı Sahalarda Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 297.

⁵ R. G. Sayısı/Tarihi: 27751/06.11.2010.

⁶ **Erekmeççi**, Müge/**Süleymanoğlu**, Gizem: “Rödovans Sözleşmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 90 Sayı: 1 Yıl: 2016, s. 134.

⁷ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/11/20101106-6.htm>

Benzer tanımlar için bkz. **Alpay**, s. 242.

haklarını ve ruhsatlara konu maden sahasını belirli bir kira bedeli karşılığında belirli bir süre için rödovansçıya devretme borcu altına girdiği, bunun karşılığında ise rödovansçının maden sahasını işletme ve rödovans bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşme türüdür⁸.

B. Hukuki Niteliği

Rödovans sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı, rızai, sürekli borç doğuran, rödovansçıya kullanma ve işletme hakkı veren ve kural olarak taraflar arasında bir nisbi hak doğuran bir sözleşmedir⁹. Rödovans sözleşmesinin hukuki niteliğini belirlerken ürün kirası sözleşmesinin hukuki niteliği ve rödovans sözleşmesinin tanımı dikkate alınmalıdır.

Rödovans sözleşmesinde ruhsat sahibinin üstlendiği edim ile rödovansçının üstlendiği edimler tam olarak birbirlerinin karşılıkları olduğu için rödovans sözleşmesi synallagmatik yani tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir¹⁰. Tanımda da vurgulandığı gibi ruhsat sahibinin temel borcu ruhsattan doğan hakların ve ruhsata konu maden sahasının devri iken buna karşılık rödovansçının temel borcu ise rödovans bedelini ödemektir.

İvaz karşılık manasına gelmektedir. Rödovans sözleşmesinde ise her iki taraf da üzerine düşen edimi bir karşı edim beklentisi içerisinde yapmaktadır. Diğer bir deyişle ruhsatın ve madenin kullanımının bırakılmasının karşılığı rödovans şeklinde bir bedel ödeme borcu olduğu için bu sözleşme ivazlı bir sözleşmedir¹¹.

Rödovans sözleşmesi rızai bir sözleşmedir. Bilindiği üzere borçlar hukukunda sözleşmeler rızai ve aynı (real) sözleşmeler şeklinde ikiye ayrıl-

⁸ Benzer ifadeler için bkz: **Baycık**, s. 1895; **Çankaya**, Osman Güven: "Rödovans Sözleşmesi Alt İşverenlik Sözleşmesi Midir?", Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, C. 13, S. 3, Ankara 2014, s. 1 <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1331.pdf> (E. T. 23.03.2017).

⁹ **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları 2. Baskı, Ankara 2015, (Özel), s. 429; **Altaş**, Hüseyin: Hâsılât ve Şirket Kirası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 75; **Öztürk**, Gülay: Teoride ve Uygulamada Hâsılât Kirası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010, s. 49; **Arkan Serim**, Azra: Hâsılât Kirasında Tarafların Hak ve Borçları, Beşir Kitabevi, İstanbul 2010, s. 4.

¹⁰ **Eren**, Özel, s. 430.

¹¹ **Aral**, Fahrettin/**Ayrancı**, Hasan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 256.

maktadır. Rızai sözleşme, sözleşmenin kurulması için tarafların anlaşmasının yeterli olduğu sözleşme türüdür. Buna karşılık aynı sözleşmede ise sözleşmenin kurulması için tarafların anlaşması yeterli olmayıp ayrıca sözleşme konusu malın teslimi de gerekmektedir. Bu ayrıma göre rödovans sözleşmesinin rızai olduğunu söylemek mümkündür¹². Sözleşmenin kurulması için tarafların anlaşması yeterlidir. Ayrıca maden sahasının terki aranmaz.

Rödovans sözleşmesi temel olarak bir kira sözleşmesi olduğu için bunun sürekli borç doğuran bir sözleşme olduğu söylenebilecektir. Burada süreklilik arz eden borç temel olarak ruhsat sahibinin borcudur. Ruhsat sahibi sözleşme süresince maden sahasını rödovansçının kullanımına hazır halde bulundurmaya zorundadır¹³.

Rödovans sözleşmesi kullandırma borcu doğuran bir sözleşmedir. Borçlar özel hukuku alanında sözleşmeler çok çeşitli açılardan sınıflandırılabilir. Bunlardan bir tanesi de sözleşmenin doğurduğu borcun çeşidine göre yapılan sınıflandırmadır. Bu çerçeveden bakıldığında sözleşmeler; devir borcu doğuran sözleşmeler, kullandırma borcu doğuran sözleşmeler, iş görme borcu doğuran sözleşmeler, saklama borcu doğuran sözleşmeler ve teminat borcu doğuran sözleşmeler gibi gruplara ayrılabilir. Buna göre rödovans sözleşmesi kullandırma borcu doğuran sözleşmelerden birisi olarak görmekte bir sakınca yoktur¹⁴.

C. Tarafları

Rödovans sözleşmesinin tarafları ruhsat sahibi ve rödovansçıdır. Sözleşmeye uygulanacak olan ürün kirası hükümleri gereğince bu sözleşmeyi yapmak için tam ehliyetli olmak yeterlidir. Ancak Maden Kanunu

---

¹² **Altaş**, s. 75; **Eren**, Fikret: Borçlar Genel Hükümler, 19. Baskı, Yetkin Yayınları, 2015 Ankara, (Genel), s. 199; **Karahasan**, Murat Hasan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri-3, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, 2004 Ankara, s. 1154; **Kahveci**, Nihat: Alt Kira ve Kiranın Devri, Yetkin Yayınları, 2005 Ankara, s. 6-7; **Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt 1, Dördüncü Basım, İstanbul 2008, (Cilt 1), s. 11; **Gümüş**, M. Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 1, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 232.

¹³ **Eren**, Özel, s. 430.

¹⁴ **Altaş**, s. 46.

ruhsat başvurusu yapacak kişilerin bazı özelliklere sahip olması gerektiğini düzenlemiştir. Bu şartlar Maden Kanunu m. 6'da düzenlenmiştir. Ayrıca 27.10.2015 tarihli Maden Yönetmeliği Taslağı¹⁵ da rödovans sözleşmesine taraf olacak rödovansçının Maden Kanunu m. 6'daki şartları ve mali yeterlilik şartlarını taşıması gerektiğini düzenlemiştir¹⁶. Dolayısıyla kanunun 6. maddesi incelenmelidir. Söz konusu madde şu şekildedir;

“Maden hakları, medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşlarına, madencilik yapabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzelkişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.

Maden hakları gerçek veya tüzel tek kişi adına verilir.

Devlet memurları, diğer kamu görevlileri, Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatında çalışan yevmiyeli ve mukaveleli personel, arama, (...) ve işletme ruhsatı alamaz.

Maden arama veya işletme hakkını haiz iken memur olanlar memuriyete geçişlerinden itibaren 6 ay zarfında bu haklarını devretmeye mecburdurlar.

Üçüncü fıkradaki yasaklamaya tabi olup miras yoluyla kendisine maden ruhsatı intikal eden mirasçı, durumundaki mani hal ortadan kalkmadığı takdirde 5 inci maddenin 4 üncü fıkrası hükmü uygulanır.”

Görüldüğü üzere bu maddenin getirdiği tek sınırlama devlet memurları ve diğer görevliler hakkındadır. Bu grubun dışında kalan her türlü kişi, mali yeterlilik şartlarını da sağlamak kaydıyla, ruhsat sahibi olabilmektedir. Aynı kriterler rödovansçı için de uygulanacaktır.

Konuya rödovans sözleşmesine uygulanacak ürün kirası hükümleri çerçevesinden bakılacak olursa, yukarıdaki madde de sayılan bu şartları taraf ehliyetinin şartları olarak değil de ifa ehliyetinin bir parçası olarak da

¹⁵ <http://www.migem.gov.tr/duyurular/maden%20y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.html>
(E. T. 23.03.2017).

¹⁶ Madde 99/4;

“Rödovansçılar da Kanunun 6. maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşımaları ve mali yeterlilik şartları aranır.”

değerlendirmek mümkündür. Yani bir kimse henüz Maden Kanunundaki şartları sağlamıyor olmasına rağmen rödovans sözleşmesi kurabilecek fakat bu şartlar yerine gelmeden sözleşmeyi ifa edemeyecektir.

D. Şekli ve Şekle Uyulmamasının Sonuçları

Rödovans sözleşmesinin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır¹⁷. Ne ürün kirasının düzenlendiği Türk Borçlar Kanunu'nda ne de Maden Kanunu'nda bir şekil şartı belirtilmiştir. Bundan dolayı taraflar rödovans sözleşmesini adi yazılı bir şekilde yapabilecekleri gibi isterlerse noterde de yapabileceklerdir. Burada rödovans sözleşmesi ile işletme ruhsatının devredilmediği sadece kiralandığı için rödovans sözleşmesinin resmi şekilde yapılmasının şart olmadığını belirtmek gerekmektedir. Herhangi bir şekil şartının olmaması¹⁸ akıllara sözleşmenin sözlü bir şekilde de yapılabileceğini getirirse de teorik olarak mümkün görünen bu durum ile uygulamada hiçbir şekilde karşılaşılmadığını söylemek gerekmektedir. Bilindiği gibi madencilik çalışmaları ciddi yatırım gerektiren bir sektördür. Bundan dolayı bu sektördeki anlaşmaların değil sözlü olarak yapılması adi yazılı olarak dahi yapılması pratikte mümkün görünmemektedir.

Rödovans sözleşmesinin şekli ile alakalı değinilmesi gereken birkaç husus daha bulunmaktadır. Bu sözleşme ile maden sahası tamamen çıplak olarak devredilebileceği gibi sahasının üzerinde bir işletme kurulmuş halde de devredilebilecektir. Eğer maden sahasının üzerinde kurulmuş olan işletme esnaf işletmesi için öngörülen yıllık ciro sınırını aşıyorsa ticari işletme olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla rödovans sözleşmesiyle işletme ruhsatının yanında aynı zamanda bir ticari işletme de kiralanmış olacaktır. Ticari işletmeleri bütün olarak konu alan sözleşmeler ise yazılı olarak yapılmalı ve ticaret siciline kaydedilmelidir. Bu yargıya 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinin 3. fıkrasından ulaşılmaktadır¹⁹. Söz konusu hüküm şu şekildedir;

¹⁷ Şenyüz, Doğan: Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, 8. Baskı, Ekin Yayınları, Ocak 2016, s. 40.

¹⁸ Cansel, Erol/Özel, Çağlar: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, Seçkin Yayınları, Ankara 2014 Kasım, s. 187.

¹⁹ Kabul Tarihi: 13.01.2011, R. G. Tarihi/Sayısı: 14.02.2011/27846.

*“Ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülünen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul olunur. **Bu devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.**”*

Dolayısıyla rödovans sözleşmesi ile aynı zamanda bir ticari işletme kiralanıyorsa, o sözleşme yazılı olarak yapılmalı ve ticaret siciline kaydedilmelidir²⁰.

Son olarak 2014 yılında yaşanan elim maden kazalarından sonra hazırlanan ancak henüz yayınlanmayan 27.10.2015 tarihli Maden Yönetmeliği Taslağı'ndan²¹ bahsedilmelidir. Söz konusu bu taslağının 99. maddesinin ilk 2 fıkrası şu şekildedir;

“(1) Maden işletme ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmı veya tamamı için üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinin ve bu sözleşmelerde yapılan değişikliklerin, devir ve intikal işlemlerinde, bilgilendirme amacıyla Genel Müdürlüğe verilmesi ve maden siciline şerh edilmesi zorunludur. Genel Müdürlük hiçbir şekilde rödovans sözleşmelerine taraf değildir.

(2) Rödovans sözleşmelerinde sözleşmenin bitiş tarihi, muhtemel süre uzatımları dahil gün/ay/yıl olarak belirtilir. Rödovansçı, rödovans alanında üçüncü kişilerle rödovans sözleşmesi yapamaz. Aynı alanda kot/kat farklılığı olsa dahi birden fazla rödovans sözleşmesi yapılamaz. Ancak, kamu kurum ve kuruluşları ve iştiraklerinin yer altı kömür işletmelerinde aynı alan içinde, kot/kat farklılığı olması, giriş çıkışları ve

²⁰ Topaloğlu, Mustafa: “Rödovans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili”, Maden Hukuku Bildirileri Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 205-221, s. 210, (Rödovans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili).

²¹ <http://www.imib.org.tr/tr/maden-kanunu-uygulama-yonetmeliği-taslağı-yayinlandm/> (E. T. 21.04.2016).

havalandırmalarının birbirinden bağımsız olması halinde birden fazla rödovans sözleşmesi yapılabilir.”

Söz konusu fıkralar incelendiği takdirde rödovans sözleşmelerinin maden siciline şerhinin zorunlu hale getirildiği fark edilecektir. Ayrıca ikinci fıkrada yapılacak olan sözleşmelerde bitiş tarihinin net olarak belirtilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Dolayısıyla her ne kadar rödovans sözleşmesi net olarak bir şekil şartına bağlanmış olmasa da bu taslak uygulanmaya başlandıktan sonra sözleşmelerin daha sıkı şartlara bağlanacağı şüphesizdir.

E. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’ndan İzin Alınması

Son yıllarda Maden Kanunu’nda çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Değişiklik 6592 sayılı “*Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*²²” ile yapılmıştır. Bu kanunun 22. maddesi ve geçici 23 ve 29. maddeleri rödovans sözleşmeleri hakkında çeşitli düzenlemeler içermektedir. Kanunun 22. maddesi rödovans sözleşmeleri açısından çeşitli sınırlamalar getirmekte olup söz konusu madde şu şekildedir;

“3213 sayılı Kanunun ek 7. maddesine birinci fıkrasından önce gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur.

Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödovans sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.²³”

Maddenin ilk fıkrasından da anlaşılacağı üzere bu değişikliğin yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak olan rödovans sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabi kılınmıştır. Buradaki Bakanlıktan kasıt Enerji ve Tabii Kaynaklar

²² Kanun No: 6592, Kabul Tarihi: 04.02.2015, R. G. Tarihi/Sayısı: 18.04.2015/29271. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150218-1.htm> (E.T. 24.10.2015).

²³ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150218-1.htm> (E.T. 24.10.2015).

Bakanlığı'dır. Ayrıca ikinci fıkra incelendiğinde yer altı kömür işletmelerinde rödovans sözleşmesi yapma bakımından bir kısıtlama getirildiği görülmektedir. Buna göre yer altı kömür işletmelerinde Bakanlığın izni dahi olsa bundan sonra özel hukuk kişisi olan ruhsat sahipleri rödovans sözleşmesi yapamayacaktır²⁴. Yer altı kömür işletmelerinde rödovans sözleşmesi yapma hakkı sadece ruhsat sahibi kamu kurum ve kuruluşları ile iştiraklerine verilmiştir. Bununla birlikte özel hukuk kişilerinin yer altı yöntemiyle işletilen kömür madenlerinde rödovans sözleşmesinin rödovansçı tarafında yer almasının önünde herhangi bir engel yoktur. Yapılan bu değişikliğin amaçlarından bir tanesi de maden sahalarındaki iş güvenliğini arttırmaktır²⁵.

Bakanlıktan izin alınması rödovans sözleşmesi için bir geçerlilik şartıdır. Yukarıda sayılan unsurları içeren bir rödovans sözleşmesi geçerli olarak kurulmuştur. Ancak Bakanlık izni alınana kadar henüz hüküm doğurmaya başlamamıştır. Bakanlık izni alındığı zaman sözleşme, kurulma anından itibaren hükümlerini doğurmaya başlar. Bu bakımdan Bakanlık iznini rödovans sözleşmesi için bir tamamlayıcı unsur olarak görmek mümkündür. Burada dikkat edilmesi gereken tarafların anlaşması gibi sözleşmenin kurucu unsurlarından birisinin eksik olması yokluk yaptırımına²⁶ tabi iken Bakanlıktan izin alınması gibi bir geçerlilik şartının eksik olmasının noksanlık yaptırımına tabi olmasıdır²⁷. Tamamlanması resmi bir makamın fiiline bağlı sözleşmeler bu makamın fiili gerçekleşene kadar hüküm ifade etmeyecektir. Bu tarz sözleşmelerin hüküm ifade etmesi ilgili makamın fiili gerçekleşene kadar askıdadır. İhtiyaç duyulan fiil yerine getirilince sözleşme hüküm ifade etmeye başlayacaktır. Fakat eğer resmi makamın, söz konusu eylemi yerine

²⁴ **Öztoprak**, s. 128.

²⁵ **Güray**, Burcu/**Abut** Metin: "Maden Mevzuatındaki Son Gelişmeler Işığında İşçi Hakları ve İş Güvenliği", Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 162.

²⁶ **Antalya**, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul Nisan 2013, s. 95; **Ayan**, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Mimoza Yayıncılık, Eylül 2015, s. 105-106, (Genel); **Şenyüz**, s. 65.

²⁷ **Oğuzman**, M. Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul Ekim 2015, (Cilt 1), s. 179; **Hatemi**, Hüseyin/**Gökyayla**, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 3. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 83-84.

getirmeyeceği netleşirse sözleşme kesin hükümsüz yani batıl olacaktır. Bu bakımdan noksanlık yaptırımını kesin hükümsüzlük yaptırımı ile karıştırmamak gerekmektedir. Kesin hükümsüzlük yaptırımı ancak TBK m. 27’de sayılan sayılı hâllerde mümkün olmaktadır. Buna göre bir sözleşmenin konusu kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya imkânsız olduğu takdirde kesin hükümsüzlük söz konusu olacaktır²⁸. Sayılan bu hâllerden birisinin varlığında ilgili sözleşme baştan itibaren batıl olmaktadır. Ancak noksanlık durumunda ise tamamlayıcı unsurun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği anlaşılan kadar sözleşmenin hüküm doğurması askıdadır. Bundan sonra ya sözleşme tamamlanıp hüküm doğurmaya başlayacak ya da sözleşmenin tamamlanmayacağı anlaşılıp kesin hükümsüz hale gelecektir.

Rödovans sözleşmesi bu açıdan ve yukarıda verilen kanun hükmü gereğince değerlendirildiği takdirde şu şekilde bir sonuç ortaya çıkmaktadır. 6592 sayılı kanun ile getirilen değişiklik sayesinde rödovans sözleşmeleri Bakanlık iznine bağlanmıştır. Bu hüküm emredici bir hükümdür. Ancak Bakanlık izni henüz alınmamış olan rödovans sözleşmelerini, kanunun emredici olan bu hükmüne aykırılık sebebiyle baştan itibaren kesin hükümsüz olarak görmek yanlıştır. Yukarıda değinildiği üzere Bakanlık izni rödovans sözleşmesi için tamamlayıcı bir unsur konumundadır. Öte yandan bir sözleşmenin TBK m. 27’de yer alan düzenleme gereği kesin hükümsüz olması için sözleşmenin konusunun kanunun emredici hükümlerine aykırı olması gerekmektedir. Ancak rödovans sözleşmesinde bu şekilde bir durum olmadığı için tamamlayıcı bir unsur niteliğinde olan Bakanlık izninin eksikliği noksanlık olarak görülmelidir.

II. GENEL KURAL TBK M. 71 TEHLİKE SORUMLULUĞU

Tehlike sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk çeşidi olarak “*tehlike sorumluluğu ve denkleştirme*” başlığı altında TBK m. 71’de düzenlenmiştir. Bu madde önemli ölçüde tehlike arz eden işletmelerden doğan her türlü zararın karşılanması için hazırlanmıştır²⁹. Bu tarz işletmelerin verdiği zararlardan

²⁸ Oğuzman/Öz, Cilt 1, s. 179.

²⁹ Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 191.

işletme sahibi ve varsa işleten müteselsil olarak sorumlu tutulacaktır. Her ne kadar kanun metninde kusursuz sorumluluk ifadesi geçmese de maddenin düzenleniş yeri ve mantığı açısından ihdas edilen sorumluluğun kusursuz sorumluluk olduğuna şüphe yoktur³⁰. Söz konusu madde şu şekilde düzenlenmiştir;

“Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur.

Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arz eden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arz eden işletme sayılır.

³⁰ **Oğuzman/Öz**, Cilt 2, s. 191; **Eren**, Genel, s. 668-669; **Ulushan**, İlhan: “Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralına İlişkin Birkaç Tespit ve Hukuk Düzeni Tarafından Faaliyetine İzin Verilmiş Önemli Ölçüde Tehlike Arzeden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu”, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014, s. 2897 vd.; **Üçışık**, Güzin: “Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural İle Düzenlenmesi”, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, s. 127 vd.; **Sanlı**, Kerem Cem: “Kusursuz Sorumluluk Halleri”, Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, İstanbul 2012, s. 77 vd.; **Paksoy**, Meliha Sermin/**Arslan Demir**, Gizem: “Üreticinin TBK 71 Kapsamında Sorumlu Tutulması”, İÜHFİM, C. LXXI, Sa. 2, 2013, s. 299 vd.; **Korkusuz**, Refik: “Hukukumuzda Tehlike Sorumluluğu Uygulaması ve Yeni Borçlar Kanunu Tasarısında Düzenlenmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Ankara, s. 198 vd.; **Dalci**, Nurcihan: “TBK Md. 71 Bağlamında İlaç Üreticisinin Tehlike Sorumluluğu”, TBB Dergisi, 2014, s. 49 vd.; **Büyüksağış**, Erdem: “Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler”, DEÜHFD C. 8, Sa. 1, 2006, s. 1 vd.; **Başoğlu**, Başak: “Tehlike Sorumluluğunda Hukuka Aykırılık Tartışması”, Hasan Erman’a Armağan, İstanbul 2015, s. 163 vd.; **Akkayan Yıldırım**, Ayça: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, İÜHFİM, C. LXX, Sa. 1, 2012, s. 203 vd.

Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır.

Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler.”

Bu maddenin uygulanması için işletmenin 2. fıkradaki hükümlere göre önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme olması gerekmektedir³¹. Maddeye göre bir işletmenin önemli ölçüde tehlike arz etmesi için bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olmalıdır. Madencilik faaliyetinin ise bu tarz işletmelerden birisi olduğuna şüphe yoktur³².

Daha sonra ise madde metninde belirtilen işletme sahibi ve işleten kavramları incelenmeli ve tanımlanmalıdır. Çünkü bilindiği gibi rödovans sözleşmesinde bir ruhsat sahibi bir de rödovansçı bulunmaktadır. Rödovans sözleşmesinde kimin işletme sahibi kimin işleten olduğunun tespiti önem arz etmektedir. Bu kavramların tanımı herhangi bir kanun metninde yapılmamıştır. Ancak doktrinde bazı tanımlar bulmak mümkündür. Her ne kadar tehlike sorumluluğu bahsindeki işletme sahibi kavramı ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda belirtilen ticari işletme kavramı birbirleriyle tam olarak örtüşmese de, tehlike sorumluluğu açısından işletme sahibi kavramını bu şekilde tespit etmek isabetli olacaktır³³. 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu’nun 2. maddesi şu şekildedir;

“Ticari işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticari işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılır.”

³¹ **İkizler**, Metin: “Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde Tehlike Sorumluluğu ve Türk Hukuku İle Kısaca Karşılaştırılması”, Prof. Dr. Hakan Pekcantez’e Armağan C. III, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir 2015, s. 3251-3252.

³² **Oğuzman/Öz**, s. 193; **Eren**, Genel, s. 667.

³³ **Çekin**, s. 214.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere rehin veren taraf işletmenin tarafı olmaktadır. Tıpkı bunun gibi tehlike sorumluluğunda da ayırım yaparken işletmenin tüzel kişiliğinin olup olmamasına bakılmalıdır. Eğer işletmenin tüzel kişiliği varsa işletme sahibi olarak mesul tutulacak kişi tüzel kişilik olmalıdır. Tüzel kişilik olmadığı durumlarda ise işletme sahibi olarak işletmenin maliki olan kişi veya kişiler müteselsilen sorumlu tutulmalıdır.

Tehlike sorumluluğu açısından işleten kavramı belirlenirken yine Ticari İşletme Rehni Kanunu dikkate alınmalıdır. Fakat her iki kanunda düzenlenen işleten kavramlarının birbirlerinden farklı oldukları da göz ardı edilmemelidir. Ticari işletmenin işletilmesi; kişinin, müşteri çevresiyle temasa geçerek ticari işletmeyi ilgilendiren işlemlere başlamış olması olarak tanımlanmıştır³⁴. Tehlike sorumluluğu bahsinde ise işletenin tehlike kaynağı üzerinde hâkimiyet sağlayan bir konumda olması ve işletme sahibinin direktiflerinden bağımsız hareket edebilmesi gerekmektedir.

İşleten ve işletme sahibi kavramlarını rödovans sözleşmesine uygulamak sorun teşkil edecektir. Acaba ruhsat sahibi işletme sahibi olarak kabul edilebilir mi veya rödovansçıyı doğrudan işletme sahibi olarak mı kabul etmelidir? Rödovans sözleşmesinin hukuki rejimi incelendiği takdirde aradaki ilişkinin temelinde bir ürün sözleşmesi yattığı görülmektedir³⁵. Normal olarak ürün sözleşmesi ilişkisinde kiraya veren kiracının sözleşme konusu malı nasıl işlettiğine doğrudan müdahil olmamaktadır. Ancak ürün kirasının uygulandığı sektöre göre kiraya verenin işletim faaliyetine olan müdahalesi artabilmektedir. Bunun sebebi ise kiracının iyi işletme borcunun olması ve genellikle kira bedelinin elde edilen ürüne bir şekilde bağlı olmasıdır. Kiraya verenin bu müdahalesi rödovans sözleşmesinde hat safhaya varmaktadır. Ruhsat sahibi madencilik faaliyetine zaman zaman doğrudan müdahale edebilmektedir. Yukarıda sayılanlar haricinde bu müdahalenin bir diğer sebebi ise rödovans sözleşmesinde işletme ruhsatının devredilmemesi ve madencilik faaliyetlerinden resmi sorumlunun halen ruhsat sahibi olmasıdır. Ayrıca uygulamada işletme izninin verilmesi için maden sahasında gerekli işlet-

³⁴ **Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2013, s. 114-115; akt. **Çekin**, s. 215.

³⁵ **Uyumaz**, Alper/**Güngör**, Fatma: "Rödovans Sözleşmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, Y. 2015, Sa. 4, s. 145-185, s. 146.

menin kurulmuş olmasının bir şart olarak aranması da ruhsat sahibinin işletme sahibi olarak kabul edilmesi için bir sebeptir. Çünkü işletme iznini almak ruhsat sahibinin borçlarından birisi olduğu için uygulamada bazı rödovans sözleşmelerinde maden işletmesini ruhsat sahibi kurmaktadır. Dolayısıyla sonuç olarak, rödovans sözleşmesinde ruhsat sahibini işletme sahibi, rödovansçıyı ise işleten kabul etmek mantıklı olacaktır.

Ruhsat sahibi ve rödovansçı hakkında bu açıklamayı yaptıktan sonra şu çıkarımı yapmak mümkündür. Rödovans yöntemiyle yapılan madencilik faaliyetinden doğan zararlardan ruhsat sahibi ve rödovansçı müteselsilen sorumlu olacaktır. Yukarıda da açıklandığı üzere bu sorumluluk, bir kusursuz sorumluluktur³⁶. Dolayısıyla, genel kural olarak, madencilik faaliyetinden doğan her türlü zarardan ruhsat sahibi ve rödovansçı müteselsilen ve kusursuz olarak sorumludur. Bu zararların içerisinde madencilik faaliyetinden doğan bütün maddi zararlar girmektedir.

Genel kural mahiyetinde olan TBK m. 71 hakkında bu kadar açıklama yapıldıktan sonra şimdi istisnalar detaylı olarak anlatılacaktır. Bunlar rödovansçının maden çıkarılan araziye verdiği zararlar, rödovansçının iş sağlığı ve güvenliği hükümleri kapsamında vermiş olduğu zararlar ve Çevre Kanunu kapsamında verilen zararlardır.

III. İSTİSNALAR

1. Maden Çıkarılan Araziye Verilen Zararlar

Madencilik faaliyetinin yürütülmesi için madencinin maden çıkarılacak araziye erişim izni olması gerekmektedir. Bu konu Maden Kanunu 46. maddede şu şekilde düzenlenmiştir³⁷;

“İrtifak, intifa hakkı ve kamulaştırma:

Madde 46 - Maden arama dönemi içerisinde arama sahası özel mülkiyete konu gayrimenkul üzerinde kullanma amacına münhasır olmak üzere belli süreler için madenci, Bakanlığa müracaat ile irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi isteyebilir.

³⁶ Tiftik, s. 71 vd.

³⁷ Topaloğlu, Mustafa: Maden Hukuku, 1. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2011, s. 321 vd. (Maden).

İrtifak ve/veya intifa hakkı karşılığı, Kamulaştırma Kanununa uygun olarak seçilecek bilirkişiler tarafından tespit edilir.

Arama süresi sonunda (...) (2) işletme talebi söz konusu olduğu takdirde tesis edilen irtifak ve/veya intifa hakkının süresi (...) (2) işletme süresini geçmemek kaydıyla uzatılabildiği gibi yeni irtifak ve/veya intifa hakkı talebinde de bulunulabilir. (Ek cümle: 4.2.2015 - 6592/20 md.) İşletme ruhsat sahasında ve/veya mücavirinde kurulacak tesislerde kullanılacak ve ruhsat sahası dışından getirilecek olan su, doğalgaz, elektrik ve haberleşme hatları için ruhsat sahibi Bakanlığa müracaat ederek irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi isteyebilir. (Değişik: 15.6.2001 - 4683/4 md.)

Faaliyetler sırasında sahaya zarar verilmesi durumunda ruhsat sahibi adli merciler tarafından tespit edilecek tazminatı arazi sahibine ödemek ve sahayı kullanılabilir durumda terk etmekle yükümlüdür.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) İşletme ruhsatı safhasında işletme faaliyetleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmaz, taraflarca anlaşma sağlanamaması ve işletme ruhsatı sahibinin talebi üzerine Bakanlıkça kamu yararı bulunduğu karar verilmesi halinde kamulaştırılır.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) Kamulaştırma işlemleri 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu husustaki masraflar ve kamulaştırma bedeli işletme ruhsatı sahibi tarafından ödenir.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) Kamulaştırılan taşınmaz, tapuya Hazine adına tescil edilip ruhsat hukuku devam ettiği sürece madencilik faaliyetlerinde kullanılmak üzere ruhsat sahibi adına tahsis edilir.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) Kamulaştırılan taşınmazın, maden işletme faaliyetleri için lüzum kalmadığının Bakanlıkça tespiti halinde, Kamulaştırma Kanununda öngörülen usul ve esaslara göre belirlenecek rayiç bedeli ödenmek kaydıyla kamulaştırılan yerin eski sahibine iade edileceği hususu, ruhsat sahibi ve taşınmazın eski sahibine tebliğ edilir. Eski sahibinin taşınmazı altı ay içerisinde almak istememesi durumunda taşınmaz Hazineye kalır.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) Tapu siciline konulan şerhler Bakanlığın müracaatı üzerine ayrıca mahkeme kararına gerek kalmadan silinir.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufundaki yerlerde yapılan madencilik faaliyetleri için bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra kira, ecri misil alınmaz.

(Ek fıkra: 26.5.2004 - 5177/20 md.) I. Grup madenler ve mucır ile kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesi için kamulaştırma hükümleri uygulanmaz.”

Madde metninden de anlaşılacağı üzere öncelikle maden arama döneminde madenci lehine maden çıkarılacak arazi üzerinde bir intifa veya irtifak hakkı kurulacaktır³⁸. Eğer arama çalışmaları sonucunda çıkarmaya değer bir maden yatağı keşfedilirse işletme ruhsatı alınacak ve arazi üzerinde kurulan intifa veya irtifak hakkı işletme dönemi boyunca uzatılacaktır. Dolayısıyla madenci ile arazi sahibi arasındaki ilişki, kurulan intifa veya irtifak hakkına göre şekillenecektir. Fakat konu rödovans sözleşmesi açısından düşünüldüğü zaman ortaya bir problem çıkacaktır.

Bilindiği üzere arazi üzerinde kurulacak intifa/irtifak hakkı doğal olarak ruhsat sahibi lehine tesis edilecektir. Dolayısıyla işletme ruhsatı alındığı zaman da uzatılan irtifak hakkı yine ruhsat sahibi lehine uzatılmış olacaktır³⁹. Yani aslına bakılırsa rödovansçı ile arazi sahibi arasında doğrudan bir bağ kurulmuş olmayacaktır.

Öyleyse rödovansçı madencilik faaliyetleri sonucu araziye verdiği zararlardan sorumlu olacak mıdır? Olacaksa bu zararlar hangi prensiplere göre tazmin edilecektir? Bu soruları cevaplandırmak için, kanaatimizce, öncelikle rödovansçının araziye verdiği zararları; madencilik faaliyeti sonucu ortaya çıkan zararlar ve haricen ortaya çıkan zararlar diye ikiye ayırmak gerekmektedir. Rödovansçının araziye madencilik faaliyeti sonucu verdiği zararlardan arazi sahibine karşı intifa/irtifak hakkı maliki olan ruhsat sahibi sorumlu olacaktır. Çünkü hem ruhsat sahibi ile arazi sahibi arasındaki intifa/irtifak hakkı hem de ruhsat sahibi ile rödovansçı arasındaki rödovans sözleş-

³⁸ Topaloğlu, Maden, s. 323.

³⁹ Öztoprak, s. 86-87.

mesi sadece birer nisbi hak ilişkisi doğurmaktadır. Bundan dolayı arazi sahibi ile rödovansçı arasında doğrudan bir bağ yoktur. Dolayısıyla ruhsat sahibi araziye verilen zarardan dolayı önce arazi sahibine bir tazminat ödeyecek daha sonra ise ödemiş olduğu tazminatı dönüp rödovansçıdan talep edecektir. Rödovansçı araziye haricen vermiş olduğu zararlardan dolayı ise şahsen sorumlu olacaktır. Bu tür zararlarda tazminat hesaplanırken kusur prensibi göz önüne alınacak ve haksız fiil kurumuna göre zarar tazmin edilecektir⁴⁰. Burada genel hüküm niteliğinde olan TBK m. 71'e de gidilemeyecektir.

Rödovansçının haricen vermiş olduğu zararların tazmin usulünü incelemeye gerek yoktur. Ancak araziye madencilik faaliyeti sonucu verilmiş olan zararların tazmin usulü belirlenmelidir⁴¹. Bu zarar çeşidi incelenmeye geçilmeden önce kendi içerisinde ikiye ayrılmalıdır. Bunlar madencinin maden arazisine verdiği zararlar ile maden arazisi dışındaki taşınmazlara verilen zararlardır. Bu ayrımın yapılmasının sebebi maden arazisine verilen zararları irtifak hakkı kapsamında değerlendirmek mümkün iken, diğer arazilere verilen zararların bu kapsama girmemesidir. Burada ilk olarak madencinin madencilik faaliyeti sebebiyle maden arazisine vermiş olduğu zararlar incelenecektir. Fakat öncelikle her iki zarar çeşidi için de genel kural mahiyetinde olan meseleler zikredilmelidir.

Madenci ile arazi sahibi arasında kurulmuş olan hak bir irtifak hakkı olduğu için, bir zarar ortaya çıkması durumunda Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulama sahası bulacağı düşünülebilecektir. Bu konuyu düzenleyen Maden Kanunu m. 46/4 şu şekildedir;

“Faaliyetler sırasında sahaya zarar verilmesi durumunda ruhsat sahibi adli merciler tarafından tespit edilecek tazminatı arazi sahibine ödemek ve sahayı kullanılabilir durumda terk etmekle yükümlüdür.”

Görüldüğü üzere bu madde ile madencilik faaliyeti sonucu araziye verilen zararların adli merciler tarafından hesaplanacak tazminatla giderile-

⁴⁰ **Tandoğan**, Haluk: Türk Mesuliyet Hukuku, Birinci Baskıdan Tıpkı Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, (Mesuliyet), s. 27 vd.

⁴¹ **Topaloğlu**, Maden, s. 325; **Özdamar**, Demet: “Maden Hakkı ve Maden İrtifakı”, Prof. Dr. Mahmut Tevfik Bırsel'e Armağan, (D.E.Ü. Yayını), İzmir 2001, s. 330.

ceği belirtilmiş ancak bu hesabın usulü belirlenmemiştir. Bu kural öncelikle madencinin maden arazisine vermiş olduğu zararlara uygulanacaktır. Öncelikle madencinin araziye müdahalesi bir hak sebebiyledir⁴². Yani kural olarak hukuka uygundur. Ancak madencinin sıradan kullanımı aşan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan zararlar karşılanmalıdır. Bu tarz zararlardan sorumluluk fedakârlığın denkleştirilmesi olarak değerlendirilecektir⁴³. Bazı yazarlara göre madenci araziye verilen zararların ortaya çıkmasında kusurlu olmasa dahi sorumlu olacaktır. Ancak bu zararın önceden öngörülemeyen bir zarar olması gerekmektedir. Çünkü zararın önceden öngörülmesi demek, bu ihtimallerin irtifak hakkı karşılığında arazi sahibine ödenecek bedel belirlenirken dikkate alınması demektir. Bundan dolayı önceden öngörülen zararlar için herhangi bir tazminat ödenmeyecektir⁴⁴. Fakat kanaatimizce madencinin önceden öngörülemeyen zararlardan sorumlu tutulabilmesi için bu zararlara kusuruyla sebebiyet vermesi gerekmektedir. Bu konuda 2005 yılında verilmiş şu Yargıtay kararı örnek olarak gösterilebilecektir;

“Dava, davalının rödovans sözleşmesi ile işlettiği maden ocağından kaynaklanan yangın nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemine ilişkindir. Yerel mahkemece davalının rödovans sözleşmesi gereği orman sahasında meydana gelecek her türlü zararı idareye karşı kabul ettiği, davalının kusursuz sorumluluğu olduğu kabul edilerek davanın kabulü yönünde karar verilmiştir. Somut olayda davalının kusursuz sorumluluğundan söz edilemez. Yerel mahkemece olay yerinde inceleme yapılarak daha önceki verilerden de yararlanılarak yangının çıkış yerinin belirlenmesi, buranın davalının sorumluluğunda bulunan alanda kalıp kalmadığının araştırılması, pasa sahası olup olmadığının da araştırılarak yangının çıkış yerinin davalıya ait sahada ise yangının çıkmaması için gereken tedbirlerin alınıp alınmadığının incelenmesi, eğer saha davalıya teslim edilen saha değilse davalı tarafından fiilen kullanılıp kullanılmadığı da ayrıntılıca incelenerek varılacak sonuca göre karar

⁴² Öztoprak, s. 89

⁴³ Topaloğlu, Maden, s. 325; Özdamar, s. 331

⁴⁴ Özdamar, s. 331; Topaloğlu, Maden, s. 325

vermek gerekirken eksik inceleme ile davanın kabulü usul ve yasaya aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmiştir⁴⁵.”

Kararda da görüldüğü üzere Yargıtay maden sahasında madencilik faaliyeti dolayısıyla çıkan yangından madenciye kusursuz olarak sorumlu tutmamıştır. Bunun yerine yangının neden kaynaklandığını, madencinin bu konuda bir ihmali olup olmadığını ve gerekli önlemlerin alınıp alınmadığının sorgulanması gerektiğini kaydetmiştir. Yani madencinin ancak kusuru varsa sorumlu tutulabileceğini iddia etmiştir. Fakat tabii ki bu karar bir içtihadı birleştirme kararı olmadığı için herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. Bununla birlikte uygulamaya yön göstermesi açısından kanaatimizce isabetli bir karar olduğu söylenebilecektir.

Madencinin maden faaliyeti sonucu vermiş olduğu bir diğer zarar ise maden arazisi dışındaki taşınmazlara vermiş olduğu zararlardır⁴⁶. Bu zararlara pekâlâ maden şirketi için çalışan kamyonların birinin yaptığı bir kaza sonucu maddi zarar ortaya çıkarması veyahut madencilik faaliyeti için açılan yatay-dikey kuyuların komşu arazilerde çöküntüye sebep olması verilebilecektir. Ortaya çıkan bu tarz durumlarda madencinin sorumluluğu olayın şartlarına göre belirlenecektir. Bu sorumluluk kamyon örneğinde olduğu gibi adam çalıştırmanın sorumluluğu ve araç işletenin sorumluluğu olabileceği gibi kuyu örneğinde olduğu gibi yapı ve eser malikinin sorumluluğuna da girebilecektir. Ancak madencilik faaliyetinden doğan zararların karşılanması için genel kural olarak zikredilen TBK m. 71 hükmü de unutulmamalıdır⁴⁷. Olayın şartlarına göre eğer özel olarak uygulanacak (TBK m. 66 ve 69 gibi) bir kusursuz sorumluluk hali yoksa⁴⁸ olaya TBK m. 71 gereğince tehlike sorumluluğu prensibi doğrudan uygulanacaktır. Eğer olaya TBK m. 71 haricinde TBK m. 66 veya 69’da uygulanabiliyorsa bu hükümlerin yarışacağı kabul edilmelidir. Zarar gören hangi sorumluluk sistemini daha mantıklı görüyorsa onu seçebilmelidir⁴⁹.

⁴⁵ Y. 4. HD, E. 2005/10800, K. 2005/9718, T. 22.09.2005, **Kazancı İctihat ve Bilgi Bankası**, (E.T. 15.02.2016).

⁴⁶ **Özdamar**, s. 331.

⁴⁷ **Oğuzman/Öz**, s. 191.

⁴⁸ **Özdamar**, s. 331.

⁴⁹ “Bu konunun tartışılması sırasında her ne kadar Borçlar Kanunu’nun 58. maddesinin Medeni Kanun’un 656, 661 ve 662. maddelerine göre daha genel nitelikte bir hüküm

Son olarak yukarıda bahsedilen zarar kalemlerine sebep olan olayların sürekli olması durumunda zamanaşımının başlamayacağını söylemek mümkündür⁵⁰. Bu konuda verilen çeşitli Yargıtay kararları da mevcuttur⁵¹.

*olup özel hükmün olup özel hükmün öncelikle uygulanması gerektiği, 58. maddenin yapı sahibini aynı veya kişisel olsun bütün hak sahiplerine karşı sorumlu tutmak amacını güttüğü, oysaki Medeni Kanunun 662. maddesinin hem taşıdığı unsurlar bakımından olaya uyduğu hem de birbirine bitişik ve alanları yönünden tedahül eden iki aynı hak sahibinin müesses haklarını kullanmalarından doğan zararı öngördüğü, bu hükmün de kusursuz sorumluluk esaslarına dayanıp, komşusunun haklarını koruyucu tedbirleri almayan imtiyaz hakkı sahibini meydana gelen zararı tazmine zorladığı ileri sürülmüş ise de bu görüş, çoğunluk tarafından benimsenmemiştir. Bununla beraber işin Medeni Kanun'un 662. maddesi uyarınca çözülmesi görüşünde bulunanlar dahi işletme sahibinin kusursuz sorumluluğu noktasında çoğunluğun görüşleriyle birleşmişlerdir. Çoğunluğun görüşüne gelince: İmtiyaz, işletme sahibine zeminin altındaki cevheri çıkartma için hak sağladığına göre; bu hakkın kullanılması için yerin altında yapılacak her türlü tesisin, üzerindeki yapılara ve arsalara zarar vermeyecek bir düzen ve sağlamlıkta yapılması ve böylece korunması zorunluluğunu da yükler. Aksi halde kusurlu şekilde, mukavemetsiz yapmış veya yaptığını elverişli şekilde bulundurmamış olmaktan doğan zararı, imtiyaz sahibi, ödemekle yükümlü olur. Gerçekten imtiyaz sahibinin yer altında kurduğu tesisler, nitelikçe, Borçlar Kanununun 58. maddesinin yer alan (yapı veya yapılan herhangi bir şeyden) ibaret, toprağa sağlam bir şekilde bağlı, yapıya kuvvetle benzerlik gösteren şeylerdendir. İmtiyaz sahibi, bunların kusurlu, dayanıksız, çatısındaki toprağın mukavemetini azaltıcı veya tamamen yok eder şekilde yapılmış olmasından veya onun gereği gibi bakılmaması sonunda bu sonucu doğuracak niteliği alıp zarar vermesinden, bu hüküm uyarınca ve kusursuz sorumluluk esaslarına göre sorumlu olur." YİBK, E. 1966/6, K. 1966/4, T. 04.05.1966, **Hukuk Türk İctihat ve Bilgi Bankası.***

⁵⁰ **Topaloğlu**, Maden, s. 326.

⁵¹ "Dosyadaki kanıtlara göre zararın maden arama ve çıkarma eylemi sonucu meydana geldiği iddia edilmektedir. Tüm dosya kapsamından anlaşılacağı üzere maden çıkarma faaliyeti, 1950'li yıllarda başlamış ve o tarihten bu yana devam etmektedir. Şu durumda davalının zarar doğumuna neden olan eylemi devam ettiğine göre zamanaşımından söz edilemez.

Mahkemece hükme esas alınan fabrikanın izabe hane bölümünün 1993 yılında durdurulmuş olması, bu tarihten itibaren bir yıldan fazla süre geçtiğine dair davalı savunmasına, zararın sadece bu bölümden çıkan gazlardan kaynaklanmadığı, fabrikanın çalışması ile de bitkilerin uzun zaman içerisinde yok olduğu, bunun nedeni olarak erozyonun başladığı ayrıca maden çıkarmak için başvuru adımlardan dolayı da sarsıntıların olduğu, bunların bir anda değil yer yer ve halen de devam ettiğinin anlaşılması bulunmasına göre davalının bu yöne ilişkin olan savunmasına itibar edilemez. Bu nedenle de

Karşılaştırmalı hukukta madencinin arazi sahibine karşı sorumluluğu daha detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Özellikle ABD’de bu konuda ihdas edilmiş birçok prensip bulunmaktadır. Bu prensiplerin anlatmaya geçmeden önce karşılaştırmalı hukukta yaygın olarak kullanılan ancak Türk Hukuk sistemine yabancı olan birkaç husustan bahsetmek gerekmektedir.

Bilindiği üzere Türk Hukuk sisteminde madenler devletin hüküm ve tasarrufu altındadır⁵². Ancak başta ABD olmak üzere birçok ülkede arazi sahibi arazide bulunan madenin de sahibi olmaktadır. Dolayısıyla bir arazinin sahibi hem o arazinin altına hem de yüzeyine sahip olmaktadır. Arazi sahibi isterse hem arazi üzerinde hem de madenler üzerinde serbestçe tasarruf edebilmektedir. Ancak arazi ve madenler üzerinde aynı anda tasarrufta bulunmak çoğu zaman mantıklı olmayacağı için arazinin üzerindeki mülkiyet sistemi ikiye ayrılmıştır. Bunlar yüzey mülkiyeti (*surface rights*) ve maden mülkiyeti (*mineral rights*) dir. Arazi sahibi kural olarak bunların her ikisine de sahiptir. İsteddiği mülkiyet çeşidi üzerinde istediği gibi tasarruf edebilmektedir. Genellikle uygulamada arazi sahiplerinin mülkiyetin birisini devrettiğini ancak diğer mülkiyeti elinde tuttuğu görülmektedir. Tahmin edilebileceği gibi arazi sahipleri genellikle yüzey mülkiyetini devredip maden mülkiyetini muhafaza etmektedir. Ancak bu durumun aksi de mümkündür. Bir arazi sahibinden maden mülkiyetini devralan veya kiralaayan kimsenin madenin olduğu araziye erişmek için ayrıca arazi sahibinden izin almasına gerek yoktur⁵³.

Maden mülkiyetine sahip olan ancak yüzey mülkiyetine sahip olmayan bir madencinin maden arazisine istediği gibi erişim hakkı olduğu söylenmişti. Maden mülkiyeti sahibi, araziye madencilik ile sınırlı olmak kaydı ile istediği gibi kullanabilecektir. Sıradan kullanımlar ve bunların sonunda meydana gelen zararlar için herhangi bir tazminat ödemeyecektir⁵⁴.

---

davanın zamanaşımına uğramış olduğundan söz edilemez. Davanın bundan dolayı reddi doğru değildir.” YHGK, E. 1999/4-940, K. 1999/937, T. 10.11.1999 **Hukuk Türk İctihat ve Bilgi Bankası.**

⁵² **Topaloğlu**, Mustafa: “Rödovans Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye 17. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi Kitabı, Ankara 2001, s. 249-253, s. 250 (Rödovans).

⁵³ **Fambrough**, s. 1.

⁵⁴ **Özdamar**, s. 331.

Maden malikinin arazi kullanımını makul kullanım, gereklilik ve özen ile sınırlıdır⁵⁵. Yani bir maden maliki makul ve gerekli olmayan bir davranışı ile veyahut makul ve gerekli bir işlemi özensiz bir şekilde icra ederek araziye zarar verirse bundan dolayı tazminat ödemek zorunda kalacaktır. Fakat hangi davranışlar makul ve gerekli iken hangileri değildir? Hangi davranışlar özen kapsamında iken hangileri ihmal kapsamında değerlendirilecektir? Teksas mahkemeleri bu konuları detaylı olarak incelemiş ve bazı örnekler tespit etmiştir. Buna göre aşağıda sayılacak faaliyetler makul ve gerekli kullanım kapsamına girecektir⁵⁶;

- Yüzeyle sismik testler gibi jeofiziksel araştırmalar yapmak
- En iyi kuyu pozisyonlarını seçmek
- Yüzeyle üzerinde kuyu ve benzeri madencilik tesisleri açmak
- Madencilik faaliyetleri için gerekli yol, köprü, kanal gibi yapılar inşa etmek
- Çalışanlar için kalacak yerler inşa etmek
- Araziye kurulması zorunlu depo, makine gibi şeyler monte etmek
- Gerekirse arazinin yüzeyinde veya altında bulunan su kaynaklarını kullanmak
- Kullanılmayan kuyuları kapatmak

Yukarıda sayılan faaliyetler maden malikinin yapabileceği faaliyetlerin bazılarıdır. Aşağıda ise maden malikinin yapmaması gereken ve tazminat sonucu doğuracak faaliyetler sayılmıştır⁵⁷.

- Madencilik faaliyeti bittikten sonra araziye eski haline getirememek
- Madenden çıkan ve çevreye zararlı olan maddelerin yayılımını engelleyememek
- Arazi sahibinin içme ve kullanım suyunu oluşturan su kaynaklarını tamamen tüketmek

---

⁵⁵ Öztoprak, s. 88-89.

⁵⁶ Fambrough, s. 2.

⁵⁷ Fambrough, s. 2.

- Madencilik faaliyetleri için bilinmeyen yöntemler uygulayarak araziye zarar vermek

Bahsi geçen bu faaliyetler maden malikinin ihlal oluşturan davranışlarından sadece birkaçıdır. Dolayısıyla burada sayılmayan bazı davranışlar da ihlal oluşturabilecektir.

2. Rödovansçının İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında Vermiş Olduğu Zararlar

2010 yılında 5995 sayılı kanun ile Maden Kanunu'nda önemli değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerden bir tanesi ise ek 7. maddeye yapılan şu eklemedir;

“Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rödovansçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz⁵⁸.”

Söz konusu değişiklik aynı ifadelerle yine 2010 yılında yayınlanan Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğine de yansımıştır. Madde metnine göre rödovans sözleşmesi ile işletilen maden sahalarında her türlü iş sağlığı ve güvenliği işlemlerinden rödovansçı sorumlu olacaktır⁵⁹. Bu değişiklikten sonra maden sahalarında meydana gelmesi muhtemel, özellikle maden tozlarının⁶⁰ ortaya çıkardığı hastalıklar başta olmak üzere, her türlü kazadan tek başına rödovansçı sorumlu olacaktır⁶¹. Ancak yine madde

⁵⁸ Öztoprak, s. 127-128.

⁵⁹ Yılmaz, H.: “Maden İşyerlerinde Meydana Gelen Kazalarından Dolayı İşverenin Hukuksal Sorumluluğu”, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 667.

⁶⁰ Arıtan, A. E./Şensöğüt, C./Can, M. F.: “Hukuki Açıdan Madencilikte Toz İle Mücadele”, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 617.

⁶¹ Uyumaz/Güngör, s. 169; Topaloğlu, Maden, s. 257; Baycık, s. 1927 vd.; Kılıç, Fethi/Kılıç, Ümmügülüm: “Maden Kazalarında Sorumluluk ve Önleyici Tedbirler”, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 737.

metnine göre ruhsat sahibinin Maden Kanunundan kaynaklanan sorumluluklarını kaldırmayacaktır.

Sonuç olarak yapılan bu değişikliğin rüdevans sözleşmesinin genel mantığı açısından doğru bir değişiklik olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar Yargıtay bazı kararlarından rüdevans ilişkisini alt işverenlik ilişkisine benzetsen de rüdevans sözleşmelerinin genel olarak ürün kirası olarak değerlendirildiği bir gerçektir⁶². Bundan dolayı rüdevans sözleşmesinde ruhsat sahibi rüdevansçının yürüttüğü maden işletmesinin iş sağlığı ve güvenliği hükümlerinden sorumlu olmamalıdır. Bu konuda pek çok Yargıtay kararını örnek olarak göstermek mümkündür⁶³.

3. Çevre Kanunu Kapsamında Verilen Zararlar

Madencilik faaliyeti genellikle çevreye büyük zararlar vermektedir. Bu zararlardan bazıları makul olarak değerlendirilirken bazıları ise bu sınırı aşmaktadır. Bundan dolayı bu zararların tazmini gerekmektedir. Çevre Kanunu'na göre sorumluluk için bazı şartlar bulunmaktadır. Bunlar; çevreyi kirleten veya çevreye zarar verenlerin olması, çevrenin kirlenmesi, bunun hukuka aykırı olması, çevre kirliliğinden bir zarar doğması ve zarar ile fiil arasında uygun illiyet bağının olmasıdır⁶⁴. Bunun için Çevre Kanunu'nda⁶⁵ özel bir hüküm düzenlenmiştir. Bu madde ile ortaya konan sorumluluk türünü net bir esasa dayandırmak mümkün görünmemektedir⁶⁶. Söz konusu hüküm şu şekildedir;

⁶² Uyumaz/Güngör, s. 146.

⁶³ Y. 7. HD, E. 2014/10321, K. 2014/20357, Y. 10. HD, E. 2014/16695, K. 2014/19906
Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

⁶⁴ Üçışık, H. Güzin/Üçışık, H. Fehim: Çevre Hukuku, Ötüken Yayınları, İstanbul Ocak 2013, s. 311; Kuzu, Burhan: Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı (Çevreye Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı), İstanbul 1997, s. 390.

⁶⁵ Kanun Numarası: 2872, Kabul Tarihi: 09.08.1983, R. G. Tarih ve Sayısı: 11.08.1983/18132.

⁶⁶ Oğuzman/Öz, s. 224; Tandoğan, Haluk: Medeni Hukuk Açısından Çevre Kanunu, Ankara 1987, (Çevre Kanunu), s. 25; Hatemi, Hüseyin: Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1994, &8, N. 67 vd.

“Kirlenenin sorumluluğu

Madde 28

(Değişik: 3.3.1988 - 3416/8. md.) Çevreyi kirlenenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar.

Kirlenenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır.

(Ek fıkra: 26.4.2006 - 5491/19 md.) Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar.”

Görüldüğü üzere herhangi bir faaliyet ile çevreye zarar verenler bu zararlara karşılık kusursuz olarak sorumludur. Ayrıca kirlenen genel hükümlere göre de sorumlu olacaktır. Burada genel hüküm ile kastedilen şey TBK m. 71 hükmü değil haksız fiil esasıdır. Ancak bu sorumluluk kirlenenin kusursuz sorumluluğunu kaldırmayıp, aksine onu tamamlayıcı niteliktedir. Dolayısıyla zarar gören istediği yola başvurmakta serbest olacaktır⁶⁷.

Maddenin son fıkrasında ise bu tür zararların ne zaman zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiştir. Buna göre çevreye verilen zararlar zararın ve zarar verenin öğrenilme anından itibaren 5 yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır⁶⁸.

SONUÇ

Madencilik sektörü ülkemizde yüzyıllardır temel geçim kaynaklarından birisi olmakla birlikte maalesef bu alanda yeterince hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum mineral ve enerji hukukunun her parçası için böyledir. Bundan dolayı söz konusu mevzuatın günümüz ihtiyaçlarına göre bir an önce düzenlenmesi gerekmektedir. Doktrinsel çalışmalarda buna ön ayak olmalıdır.

⁶⁷ **Ertaş, Şeref:** Çevre Hukuku ve Hayvan Hakları Hukuku, 2. Baskı, İleri Yayınevi, İzmir Ocak 2012, (Çevre), s. 170

⁶⁸ **Oğuzman/Öz,** Cilt 2, s. 223 vd.

Bu amaçla yazılan bu çalışmada ise rödovans sözleşmesi üzerinden bir maden işletmesinden doğan zararların giderim usulü anlatılmaya çalışılmıştır. Rödovanslı maden işletim yönteminin seçilmesinin sebebi sorumluluk sistemini olabilecek en karmaşık durumlara göre anlatmak ve çeşitli ihtimalleri ortaya koymaktır. Bu yapıldıktan sonra ortaya konulan sorumluluk sistemini madeni doğrudan ruhsat sahibinin işlettiği ihtimallere uyarlamak daha kolay olacaktır.

Madencilik faaliyetlerinden doğan zararlar için genel kural olarak TBK m. 71’de düzenlenen tehlike sorumluluğu öngörülmüştür. Bunun istisnaları olarak ise maden çıkarılan araziye verilen zararlar, iş kanunu ve güvenliği kapsamına giren zararlar ve Çevre Kanunu kapsamında verilen zararlardır. Başlı başına bir tez veya kitap konusu olmayı hak eden bu mesele bir makalenin dar sınırları içerisinde anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak bu sorumluluk sınıflandırması her ne kadar eksiklerle dolu olsa da hukukumuzda yeni olması hasebiyle önemlidir.

KAYNAKÇA

- Akkayan Yıldırım**, Ayça: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, İÜHFİM, C. LXX, Sa. 1, 2012, s. 203 vd.
- Altaş**, Hüseyin: Hâsılat ve Şirket Kirası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Antalya**, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul Nisan 2013.
- Aral**, Fahrettin/**Ayrancı**, Hasan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- Arıtan**, A. E./**Şensöğüt**, C./**Can**, M. F.: “Hukuki Açıldan Madencilikte Toz İle Mücadele”, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 611-627.
- Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2013.
- Arkan Serim**, Azra: Hâsılat Kirasında Tarafların Hak ve Borçları, Beşir Kitabevi, İstanbul 2010.
- Ayan**, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Mimoza Yayıncılık, Eylül 2015.
- Başoğlu**, Başak: “Tehlike Sorumluluğunda Hukuka Aykırılık Tartışması”, Hasan Erman’a Armağan, İstanbul 2015, s. 163 vd.
- Baycık**, Gaye: “Rödovans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri”, Sarper Sözek’e Armağan I. Cilt, İstanbul Ekim 2011, s. 1895-1956.
- Büyüksağış**, Erdem: “Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler”, DEÜHFD, C. 8, Sa. 1, 2006, s. 1 vd.
- Cansel**, Erol/**Özel**, Çağlar: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, Seçkin Yayınları, Ankara 2014 Kasım.
- Çankaya**, Osman Güven: “Rödovans Sözleşmesi Alt İşverenlik Sözleşmesi Midir?”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, C. 13, S. 3, Ankara 2014.

- Çekin**, Mesut Serdar: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2016.
- Dalci**, Nurcihan: “TBK Md. 71 Bağlamında İlaç Üreticisinin Tehlike Sorumluluğu”, TBB Dergisi, 2014, s. 49 vd.
- Doğramacı**, Hayriye Şen: Tehlike Sorumluluğu, Eskişehir BD, 2007.
- Erekmekçi**, Müge/**Süleymanoğlu**, Gizem: “Rödovans Sözleşmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 90, Sayı: 1, Yıl: 2016.
- Eren**, Fikret: Borçlar Genel Hükümler, 19. Baskı, Yetkin Yayınları, 2015 Ankara, (Genel).
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları 2. Baskı, Ankara 2015, (Özel).
- Ergüzeloğlu Kilim**, Esra: “Madencilik Sektöründe Taşeronlaştırma ve Özelleştirme Yöntemi: Rödovans”, <http://esrakilim.blogcu.com/madencilik-sektorunde-taseronlastirma-ve-ozellestirme-yontemi-r/3306167>
- Ertaş**, Şeref: Çevre Hukuku ve Hayvan Hakları Hukuku, 2. Baskı, İleri Yayınevi, İzmir Ocak 2012.
- Fambrough**, Judon: “Minerals, Surface Rights and Royalty Payments”, Texas 2009, s. 1-11, <https://assets.recenter.tamu.edu/documents/articles/840.pdf>
- Gümüş**, M. Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 1, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Güray**, Burcu/**Abut**, Metin: “Maden Mevzuatındaki Son Gelişmeler Işığında İşçi Hakları ve İş Güvenliği”, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016.
- Hatemi**, Hüseyin: Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1994.
- Hatemi**, Hüseyin/**Gökyayla**, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 3. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2015.
- İkizler**, Metin: “Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde Tehlike Sorumluluğu ve Türk Hukuku İle Kısaca Karşılaştırılması”, Prof. Dr.

Hakan Pekcanitez'e Armağan Cilt III, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir 2015, s. 3241-3260.

Kahveci, Nihat: Alt Kira ve Kiranın Devri, Yetkin Yayınları, 2005 Ankara.

Karahasan, Murat Hasan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri-3, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, 2004 Ankara.

Kılıç, Fethi/**Kılıç**, Ümmügülsüm: "Maden Kazalarında Sorumluluk ve Önleyici Tedbirler", Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 733-742.

Korkusuz, Refik: "Hukukumuzda Tehlike Sorumluluğu Uygulaması ve Yeni Borçlar Kanunu Tasarısında Düzenlenmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Ankara, s.198 vd.

Kuzu, Burhan: Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı (Çevreye Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı), İstanbul 1997.

Oğuzman, M. Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.

Oğuzman, M. Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul Ekim 2015, (Cilt 1).

Öz, Turgut: Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler, İstanbul 2011.

Özdamar, Demet: "Maden Hakkı ve Maden İrtifakı", Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsnel'e Armağan, (D.E.Ü. Yayını), İzmir 2001, s.319-335.

Öztoprak, Sezin: Kömür Ocaklarının Özel Hukuk Kişileri Tarafından İşletilmesi, Birinci Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2015.

Öztürk, Gülay: Teoride ve Uygulamada Hâsılat Kirası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010.

Paksoy, Meliha Sermin/**Demir**, Gizem Arslan: "Üreticinin TBK 71 Kapsamında Sorumlu Tutulması", İÜHFİM, C. LXXI, Sa. 2, 2013, s. 299 vd.

Sanlı, Kerem Cem: "Kusursuz Sorumluluk Halleri", Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, İstanbul 2012, s.77 vd.

- Saraç**, Senem: Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, XII Levha Yayınları, İstanbul 2013.
- Shepherd**, John F.: "Special Royalty Litigation Issues: Fraud, Fiduciary Relationships And Punitive Damages", Rocky Mountain Mineral Law Foundation 2003 September Special, Chapter 14, s. 1-26.
- Senyüz**, Doğan: Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, 8. Baskı, Ekin Yayınları, Ocak 2016.
- Tandoğan**, Haluk: Türk Mesuliyet Hukuku, Birinci Baskıdan Tıpkı Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, (Mesuliyet).
- Tandoğan**, Haluk: Medeni Hukuk Açısından Çevre Kanunu, Ankara 1987, (Çevre Kanunu).
- Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt 1, Dördüncü Basım, İstanbul 2008, (Cilt 1).
- Tiftik**, Mustafa: Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural İle Düzenlenmesi Sorunu, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- Topaloğlu**, Mustafa: Maden Hukuku, 1. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2011, (Maden).
- Topaloğlu**, Mustafa: "Rödovans Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Türkiye 17. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi Kitabı, Ankara 2001, s. 249-253, (Rödovans).
- Topaloğlu**, Mustafa: "Rödovans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili", Maden Hukuku Bildirileri Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 205-221, (Rödovans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili).
- Ulushan**, İlhan: "Türk Borçlar Kanunu'nda Yer Alan Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralına İlişkin Birkaç Tespit ve Hukuk Düzeni Tarafından Faaliyetine İzin Verilmiş Önemli Ölçüde Tehlike Arzeden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu", Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014, s. 2897 vd.
- Uygun**, Rahmi: Maden İşletmelerinde Maliyet Sistemi ve Rödovanslı Sahalarda Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Uyumaz**, Alper/**Güngör**, Fatma: "Rödovans Sözleşmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, Y. 2015, Sa. 4, s. 145-185.

- Üçışık**, Güzin: “Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural İle Düzenlenmesi”, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, s.127 vd.
- Üçışık**, H. Güzin/Üçışık, H. Fehim: Çevre Hukuku, Ötüken Yayınları, İstanbul Ocak 2013.
- Yılmaz**, H.: “Maden İşyerlerinde Meydana Gelen Kazalarından Dolayı İşverenin Hukuksal Sorumluluğu”, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, Astana Yayınları, Ankara 2016, s. 659-731.
- Yücel**, Özge: Türk Borçlar Kanunu’na Göre Genel Tehlike Sorumluluğu, Ankara 2014.

